

รายงานการศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน

การศึกษากำลังผลิตอาหารในพื้นที่ป่าชุมชนหมู่บ้านป่าไม้แพนใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา พระบรมราชินีนาถ ปี 2548

ในท้องที่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน พะเยา เชียงรายและแม่ฮ่องสอน

**The Study of Foods Capacity in The Community Forests of
Chiang Mai , Lamphun , Payao , Chiang Rai
and Maehongson Province**

โดย

นายศักดิ์ดา	มณีวงศ์	นักวิชาการป่าไม้ 7ว
นายชวลิต	ศุภสาร	นักวิชาการป่าไม้ 5
นางสาววรรณจันทร์	อุปนันท์	เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 13 (เชียงใหม่)

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

พ.ศ. 2549

บทคัดย่อ

การศึกษาข้อมูลกำลังผลิตของพืชอาหารในพื้นที่ป่าชุมชนตามโครงการหมู่บ้านป่าไม้ แผนใหม่ปี พ.ศ. 2548 ท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน พะเยา เชียงรายและแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกำลังผลิตและมูลค่าผลผลิตในด้านพืชอาหารป่า พืชสมุนไพร รวมทั้งแมลง และสัตว์ขนาดเล็กจากป่าชุมชนในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอนและเชียงราย รวม 82 หมู่บ้าน การศึกษานี้เป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและใช้แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้พึงพิงป่า จำนวน 7-10 คน ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้อัตราร้อยละและค่าเฉลี่ยมาตรฐาน นำเสนอผลการศึกษาในเชิงพรรณนา แผนภูมิวงกลมและแผนภูมิแท่ง

ผลการศึกษาพบว่า กำลังผลิตของพืชอาหารในพื้นที่ป่าชุมชนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ท้องที่มีความหลากหลายชนิดพันธุ์ของกำลังผลิตพืชอาหารมากที่สุดได้แก่ จังหวัดลำพูน มี 121 ชนิด ได้แก่ สมุนไพร 29 ชนิด ผักป่า 28 ชนิด เห็ด 25 ชนิด สัตว์ขนาดเล็กและแมลง 16 ชนิด กำลังผลิตมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวนพื้นที่ป่าชุมชน ลักษณะประเภทป่า ช่วงฤดูกาล ประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น วัตถุประสงค์ กฎระเบียบและรูปแบบการจัดการป่าชุมชนในแต่ละชุมชน ส่วนมูลค่าผลผลิตจะสูงเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณ ช่วงฤดูกาลออก และวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น ผลการศึกษาข้อมูลกำลังผลิตของพืชอาหารจึงเป็นผลการศึกษาเฉพาะพื้นที่และเป็นรายปี เนื่องจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้จึงทำให้ข้อมูลของแต่ละพื้นที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละปี มูลค่าพืชอาหารจำแนกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ประเมินในรูปมูลค่าที่แปรเป็นเงินในรูปแบบของเชิงพาณิชย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ให้แก่ชุมชนและในรูปแบบเงินออมที่ได้จากการนำพืชอาหารมาบริโภคทำให้ลดรายจ่าย มีเงินออม ก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน ส่วนที่ 2 ประเมินในรูปมูลค่าที่ไม่สามารถกำหนดเป็นเงิน ได้แก่ พืชอาหารที่เป็นสมุนไพร จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการนำเอาสมุนไพรมาต้มดื่มแทนน้ำเพื่อเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรง หากนำสมุนไพร 10 กิโลกรัม ประเมินมูลค่าได้ 1,000 บาท แต่หากนำไปต้มดื่ม ร่างกายแข็งแรง เสริมสร้างภูมิคุ้มกันไม่เจ็บป่วย ทำงานได้ปกติ มูลค่าที่เกิดขึ้นจะมากกว่าเงินจำนวน 1,000 บาท มูลค่ากำลังผลิตของพืชอาหารในพื้นที่ป่าชุมชนท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอนและเชียงราย รวม 82 หมู่บ้าน พบว่า มูลค่าพืชอาหารป่าสามารถประเมินมูลค่าได้รวมเป็นเงิน 13,308,240 บาท จำแนกส่วนที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนจากการจัดการเชิงพาณิชย์เป็นเงิน 7,142,532 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.7 และส่วนที่ก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือนรูปเงินออมเป็นเงิน 6,165,708 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.3 มูลค่าผลผลิตพืชอาหารในพื้นที่ป่าชุมชนจำแนกเป็นประเภท พบว่า ผลผลิตที่มีมูลค่ามากที่สุดได้แก่ เห็ด รองลงมาได้แก่ สัตว์ขนาดเล็กและแมลง ผักป่า ผลไม้ป่า และ สมุนไพร คิดเป็นอัตรา ร้อยละ 24.0 15.9 2.1 และ 1.0 ตามลำดับ